

BADITZNE PÁLVÖLGYI KATA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Spanyol Nyelvi és Irodalmi Tanszék
b.palvolgyi.kata@btk.elte.hu

Baditzné Pálvölgyi Kata: A megnyúlások és kitöltött szünetek mintázatai küszöbszinten álló magyar ajkú spanyol nyelvtanulók spontán beszédprodukciónjában
Alkalmazott Nyelvtudomány, XIX. évfolyam, 2019/2. szám
doi:<http://dx.doi.org/10.18460/ANY.2019.2.001>

A megnyúlások és kitöltött szünetek mintázatai küszöbszinten álló magyar ajkú spanyol nyelvtanulók spontán beszédprodukciónjában

The aim of this study was to investigate two disfluency phenomena in the spontaneous speech of Hungarian learners of Spanish, assuming that Hungarians apply different patterns in lengthenings and filled pauses than native Spanish speakers do. In order to validate this hypothesis, I conducted research comparing the characteristics of lengthenings and non-lexicalized filled pauses in a sample of 25 Hungarian-speaking threshold level language learners of Spanish to the spontaneous speech of 25 Northern Spanish speakers. The analysis revealed that in fact we can detect different strategies in the two groups. For instance, native Spanish speakers tend to lengthen word-final [l], which is not so characteristic in the case of Hungarian learners of Spanish. Another dissimilarity is connected to the realization of filled pauses: whereas the typical filler sound is [e] in Spanish, Hungarian learners of Spanish tended to use their native filler sound [ə] instead.

1. Bevezető

Az anyanyelv esetében tapasztalható megakadás-jelenségek vizsgálatát számos tanulmány és monográfia tárgyalja a magyar nyelv vonatkozásában (Bóna, 2014, Gósy, 2002, Gósy, et al., 2013, Gyarmathy, 2017a, Horváth, 2014), az idegen nyelvek elsajátításával kapcsolatosan azonban elsősorban az angolt idegen nyelvként beszélő magyar anyanyelvűek körében születtek vizsgálatok (Gósy, et al., 2017, Gyarmathy, et al., 2016, Gyarmathy, 2017b). A spanyolt idegen nyelvként tanuló magyar ajkúakkal kapcsolatban még nem állnak rendelkezésre jelentősebb kutatások, így fontosnak tartottuk a téma bevezetését.

Medgyes (2001) szerint az idegennyelv-tanulásnak vannak olyan területei, melyeket a nyelvtanulók még hosszabb célnyelvi tartózkodás után sem tudnak tökéletesen elsajátítani. Ezek a területek magukban foglalják a szókincset, az idiomatikus kifejezéseket, a hallás utáni beszédértést, a beszédfolyékonyságot és a kiejtést. Ha az utóbbi kettőre összpontosítunk, láthatjuk, hogy a tágabb értelemben vett hezitálás mindkét területhez kapcsolódik: a hezitálás közben használt hangok ugyanis nem feltétlenül univerzálisak; illetve, ha a hezitálást úgy definiáljuk, mint a folyamatos beszéd megszakítását, akkor azt a beszédfolyékonyság blokkolójának is tekinthetjük. Azonban a hezitálás azt is biztosíthatja, hogy a beszélő a beszédfordulót magánál tartsa, vagy legalábbis fenntartsa a hallgatóság figyelmét (Rutger Bosker, et al., 2015), így kettős

szerepet játszik a szóbeli diskurzusban. A fordulóváltások kérdése nagy jelentőséggel bír a spanyol nyelv esetében, mivel ezt a nyelvet a vitatechnikákkal kapcsolatos, látszólag erőszakos szabályok jellemzik, amelyek akár kultúrsokkot is okozhatnak például a magyarok számára, akik nem szoktak hozzá az úgynevezett „mediterrán” vitastílushoz. A beszélgetés fenntartásának és különösen a beszédforduló megszerzésének módjai túlságosan hevesnek tűnhetnek egy külföldi számára, és ha a spanyol nyelvtanulók nem rendelkeznek megfelelő stratégiákkal, könnyen kiszorulhatnak a spanyol anyanyelvűekkel folytatott spontán beszélgetésekből.

A cél tehát, hogy a spanyolul tanulók a megfelelő nyelvi eszköztárral rendelkezzenek, melynek segítségével a spanyol anyanyelvűekkel célnyelven folytatott társalgásban és vitákban is magabiztosan vehessenek részt. A megfelelő hezitálási sémák hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a beszélő megtartsa a beszédfordulót, így fontos, hogy a nyelvtanulók elsajátítsák a hezitálás célnyelvi mintázatait. De vajon a magyarok számára gondot okoz-e megtanulni hezitálni spanyolul? A tapasztalat azt mutatja, hogy még haladó szinten is kihívás ez a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók számára. Korábbi kutatásaink szerint (Baditzné, 2019a) a spanyol anyanyelvűek a legkevésbé a következő jellegzetességeket tolerálták a legalább küszöbszinten álló magyar nyelvű spanyol tanulók spontán spanyol beszédében: egyes magánhangzók és mássalhangzók kiejtése (többnyire a szibilánsok); a nem megfelelő intonációs minták; a túlságosan lassú beszédtempó, valamint a nyelvtanulók hezitálásának módozatai.

A kutatásban három, legalább B1 KER szinten álló spanyolul tanuló magyar anyanyelvű hangmintáját kellett véleményeznie először 34 európai spanyol, majd 34 latin-amerikai laikus kitöltőnek egy online kérdőív keretein belül. A véleményezők a mintákat 1-től 4-ig osztályozhatták (a 4-es jelentette a célnyelvihez legközelebb eső megvalósítást) a következő szempontok alapján: a magánhangzók ejtése; a szavak közti határok elmosódása (a szóösszekötés formája); a [j] és a [ge, gi] hangsorok ejtése; az [s] ejtése; a [v] ejtése; a habozás formája; a [ce, ci] hangsorok és a [z] ejtése; a [ni] hangsor ejtése; a [b], [d], [g] ejtése; a néma [h] ejtése; hangsúlyozás; beszéddallam; beszédsebesség. Ezek a karakterjegyek általában mindhárom mintát jellemezték, kivéve a [ni] hangsor ejtését, amely disztraktorként szerepelt a felsorolásban, hiszen ez az elem nem köthető magyar anyanyelvből átemelt negatív transzferjelenséghez. A habozás formája kapta a legrosszabb pontszámot minden minta és mindkét csoport esetében (átlagosan 10 pontot az elérhető 24-ből). A szöveges véleményezés alkalmával pedig a hezitálásra, illetve az ahhoz kapcsolódó jelenségekre utaló kritika (pl. a beszélő érzékelhető bizonytalansága, zavaró nyújtások és szünetek) a kommentárok több mint harmadában szerepelt az európai spanyol véleményezők esetében, a latin-amerikaiaknál ez az arány még magasabb, 48%. Az említett kutatás informánsai laikus spanyol ajkú beszélők voltak, így vélhetőleg csupán benyomásaikra támaszkodva jelezték, hogy a magyar

anyanyelvűek spanyol hezitálásmódja nem megfelelő. Ezért fontosnak tartottuk megvizsgálni, pontosan milyen szempontok játszanak szerepet abban, hogy a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók hezitálása ezt a benyomást kelti célnyelvi beszélőkben.

Mivel a kitöltött szüneteket (a tulajdonképpeni hezitálást) és a megnyúlásokat a megakadásjelenségek két leggyakrabban megjelenő altípusaként tarthatjuk számon (Deme & Markó, 2013), így kutatásainkban a diszfluencia e két jelenségére összpontosítunk.

Baditzné (2019b) kutatásai alapján azt tapasztalhattuk, hogy a laikus beszélők számára hezitálásként definiált kitöltött szünetek és nyúlások gyakoriságát és időtartamát tekintve a magyar anyanyelvű, legalább B1 KER szinten álló spanyol nyelvtanulók sokkal többször, és a teljes beszédükhez képest hosszabb ideig hezitálnak, mint a spanyolok. A kutatás 25 ovidói spanyol és 25 magyar anyanyelvű spanyol nyelvtanuló spontán beszédprodukciónak hasonlított össze ugyanabban a típusú feladatban. A kapott eredmények alapján kiderült, hogy a két vizsgált megakadás-jelenség a beszéd teljes idejéhez viszonyított összideje hosszabb a magyarok esetében (szinte a duplája), és ez inkább tudható be a megakadás-jelenségek gyakoriságának, mint azok átlagos időtartamának. A kitöltött szünetek és nyúlások átlagos időtartama az Excel 2010-es verziójában alkalmazott kétmintás egyszélű t-próba alapján gyakorlatilag azonos volt a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók és a spanyol anyanyelvűek esetében, tehát a különbség statisztikailag nem volt szignifikáns 95%-os konfidenciaszinten, míg a magyar nyelvtanulók átlagosan percenként többször hezitáltak, mint a spanyolok, illetve a teljes beszédhez képest nagyobb százalékban. Az ismételten alkalmazott kétmintás egyszélű t-próbák alapján ez a különbség a 95%-os konfidenciaintervallumban mindkét esetben valóban szignifikáns eltérést mutatott.

A következő táblázat szemlélteti külön a megnyúlások és hezitálások esetén a kapott eredményeket.

1. táblázat. A megnyúlások és hezitálások gyakorisága spanyol anyanyelvű és spanyolul tanuló magyar ajkúak beszédében (Baditzné, 2019b)

		megnyúlások		hezitálások	
független v.	statisztikai tesztek	spanyol ajkúak	magyar ajkú spanyolul tanulók	spanyol ajkúak	magyar ajkú spanyolul tanulók
függő v.	átlag (ms)	0,53	0,59	0,58	0,54
	kétmintás egyszélű t-próba eredménye	p > 0,05		p > 0,05	
	lpercre jutó száma (db)	7,7	12,918	3,51	7,82
	kétmintás egyszélű t-próba eredménye	p < 0,05		p < 0,05	
	%-os aránya a teljes beszédhez képest	6,88	12,98	3,49	5,0
	kétmintás egyszélű t-próba eredménye	p < 0,05		p < 0,05	

Mindezek alapján feltételezhető, hogy a hezitálást kifejező megakadás-jelenségek (kitöltött szünetek és nyúlások) viszonylag magas gyakorisága lehet az egyik oka annak, hogy a spanyol anyanyelvűek furcsának, a célnyelvitől eltérőnek találják a magyar anyanyelvű spanyol nyelvtanulók hezitálásmintázatait. Érdeemes megvizsgálni azonban a hezitálások és megnyúlások temporális jellemzőin túl annak módját is: milyen hangokat alkalmaznak a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók hezitálás és nyújtás közben spontán spanyol beszédben?

Ha megvizsgáljuk a magyar és a spanyol közötti különbségeket a hezitálási technikák vonatkozásában, akkor nagy a különbség: míg a magyarok elsősorban a svát és a [m]-t használják hezitálásra (Horváth, 2014), a spanyolokra a spanyol [e] magánhangzó, valamint az [a] és az [m] jellemző (Machuca, et al., 2015, Garrido, et al., 2017). Ez a különbség arra enged következtetni, hogy amikor a spanyol anyanyelvű beszélők a magyarok hezitálásmintázatait kifogásolták, nemcsak a túl gyakori mennyiségű megakadás-jelenségre utaltak, hanem azok minőségére is, tehát a magyarok vélhetően hajlamosak a magyar anyanyelvükben használt hangok alkalmazására egy negatív transzfer hozadékaként, amikor spanyolul hezitálnak. Ebben a tanulmányban erre a problémára összpontosítunk, a következő hipotézis megfogalmazásával: a spanyolul tanuló, legalább küszöbszinten álló magyar ajkúakra az a jellemző, hogy mind a kitöltött szünetekben, mind a nyúlásokban más hangokat preferálnak, mint a spanyol anyanyelvi beszélők.

Hipotézisünk igazolására egy kétfázisú vizsgálatot végeztünk, először egy anyanyelvű spanyoloktól származó korpuszban elemezve a megnyúlások és kitöltött szünetek mintázatait, majd a kapott eredményeket összevetettük egy magyar ajkú spanyol nyelvtanulók mintáiból álló korpusz jellemzőivel. A

következőkben a kutatás korpuszait, módszerét és legfontosabb eredményeit mutatjuk be.

2. Anyag, kísérleti személyek, módszer

Hipotézisünk bizonyítására két különálló korpuszt gyűjtöttünk, egyiket spanyol anyanyelvű beszélőktől, a másikat pedig magyar ajkú spanyol nyelvtanulóktól. A spanyol korpusz alapja 25 spanyol nyelvű, összesen 1 óra 18 perc 16 másodpercnyi 2017-ben rögzített hangfelvétel (az informánsok 18–23 éves bölcsészhallgatók az Oviedói Egyetemen, Asztúria tartományból, 7 férfi és 18 nő). Az összesen 2 óra 4 perc 20 másodpercnyi, 2018-ban, illetve 2019-ben két részletben nyelvtanulóktól nyert korpusz 25 magyar anyanyelvű spanyol szakos bölcsész egyetemi hallgatótól származik az Eötvös Loránd Tudományegyetemről (19–25 éves egyetemisták, csak nők). Ami a magyar egyetemisták spanyol nyelvi kompetenciáját illeti, mindegyikük elérte a KER szerinti legalább B1-s ('kүszőb') szintet, és nem töltöttek el négy hónapnál többet Spanyolországban (Latin-Amerikában élt hallgatók hangmintái nem képezték részét korpuszunknak).

A felvételeket Gaál Zoltán Kristóf (ELTE) készítette, aki egy ún. Map Task feladat keretében interjút készített az informátorokkal (az interjúalanyoknak térképük szerint kellett tájékoztatniuk az interjúkészítőt a helyes útvonalról). Így lehetőségünk nyílt arra, hogy spontán beszédprodukciókat kapjunk, és ezeket a megakadás-jelenségek szempontjából elemezzük.

Természetesen, mivel a magyar egyetemisták anyanyelve nem a spanyol, hosszabb időt vett igénybe, hogy kifejezzék magukat, és elmagyarázzák az útvonalat. Ezért, bár mindkét csoportban azonos számú hallgatóval és ugyanazzal a feladattal dolgoztunk, a felvétel teljes időtartama a nyelvtanulók esetében csaknem kétszerese volt a spanyol anyanyelvű csoportéhoz képest.

Korpuszunkban a következő szempontokat vizsgáltuk: 1. a megnyúlás vagy kitöltött szünet mássalhangzót vagy magánhangzót érint-e; 2. a megnyúlt magánhangzók esetén, hogy hangsúlyos vagy hangsúlytalan szótagra esnek-e; 3. a kitöltött szünetek magánhangzóinak első két formánsát. Az adatokat a Praat akusztikai elemző szoftveréből (Boersma & Weenink, 2019) nyert információk alapján rögzítettük.

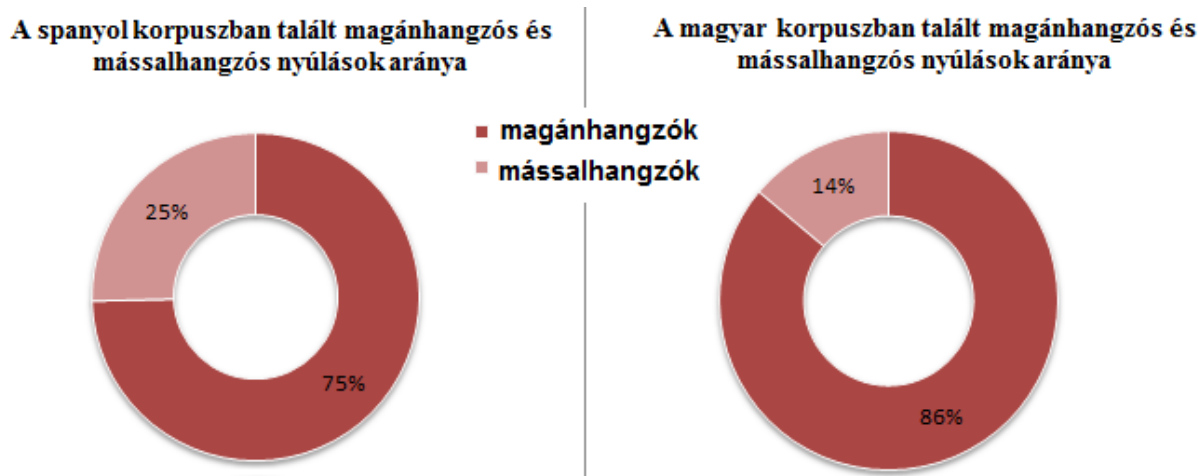
A kutatás kivitelezésével kapcsolatban módszertani megjegyzésként felmerül, hogyan lehetne objektíven mérni a nyúlásokat, tehát mi alapján dönthető el a vizsgálatkor, hogy egy szótag időtartama már nyúlásnak számít. Deme és Markó (2013) korpuszukban 10 nyelvészettel készített percepcióos teszttel választották ki, mely időtartamok számítanak megnyúlásnak a hallgatói visszajelzés alapján (tízből hat pozitív vélemény esetén minősült az időtartam nyúlásnak). Ugyanakkor további kérdés, hogy a nyúlásokat egymáshoz képest milyen mértékűnek kell tekintenünk. Deme és Markó esetében a viszonyítási pont azoknak a magánhangzóknak az átlagos időtartama, amelyeket a kevesebb, mint hat véleményező nyilvánított megnyújtottnak.

A kontextushoz képest vizsgált, az adott beszélő egyéni beszédsebesség-jellemzőitől független eredményeket kaphatunk Cantero (2019) háromfázisú prozódiai standardizációs modelljével, melyben a dallam- és intenzitás-standardizáció mellett a szótagok egymáshoz képesti időtartama is standardizált, tehát a relatív értékek alapján egyszerűbben látható, mely intervallumok tekinthetők a szöveggörnyezethez képest nyúlásnak. Cantero a megnyilatkozás első két szótagja (pontosabban azok intenzitáscsúcsai) közti időtartamot tekinti a referenciának, és a következő szótaghoz az ehhez képesti százalékban kifejezett időtartam növekedést vagy csökkenést rendeli relatív értéként, és így tovább. Azt, hogy a környezethez képesti százalékos megnyúlás valóban megnyúlásként érzékelhető-e a hallgatóság számára, percepciós tesztekkel lehetne vizsgálni: dallamstandardizáció esetén már állnak rendelkezésre az észlelési küszöbvel kapcsolatban adatok, melyek szerint a spanyol nyelv esetében a 10%-os dallamemelkedés a minimum, amit átlagosan az emberi fül valóban dallamkülönbségnek érzékel (Font-Rotchés & Ruiz, 2011: 1113). A modell jelenleg tesztelés alatt áll, így a nyúlások esetén saját percepciónkra támaszkodva kezeltük nyúlásként a kontextusban egyértelműen megnyúlásnak érzékelhető szegmentumokat. Mivel a frázisvégi nyúlás mindkét érintett nyelvben egy természetes dokumentált jelenség (Gósy és Krepesz, 2018), korpuszunkban csak olyan adatokat elemeztünk, amelyek nem tartoznak ebbe a kategóriába. Amikor a beszélők a szavakat csak részben produkálták, tehát például az első szótagig, a vizsgált megnyújtott magánhangzók hangsúlyos vagy hangsúlytalan voltát az alapján határoztuk meg, hogy a szó teljes változatában hangsúlyosnak/hangsúlytalanak számított-e volna. Így például a [noro:] *noroccidental* 'északnyugati' szócsonkban a megnyújtott szótag magánhangzója hangsúlytalan, mivel a hangsúly a teljes szóban az utolsó *-al* szótagra esne, a többi szótag hangsúlytalan.

3. Eredmények

A következő ábrákon először a megnyúlásokhoz kapcsolódó adatokat mutatjuk be: mely hangokat érintette a nyúlás, illetve az érintett szótagok hangsúlyos vagy hangsúlytalan jellegét.

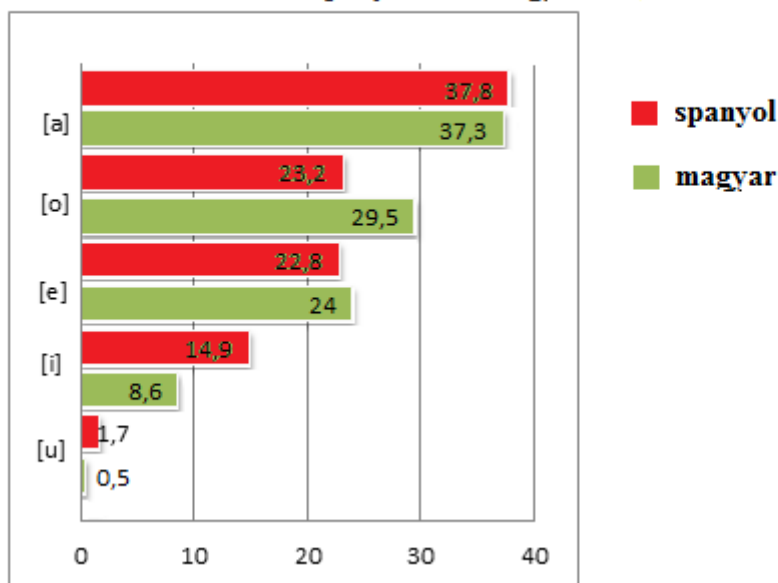
Az 1. ábrán azt szemléltetjük, hogy mindkét korpuszban inkább magánhangzókat érintett a megnyúlás, de a spanyol korpuszban magasabb volt a magyarhoz képest a megnyújtott mássalhangzók aránya az összes nyúláshoz képest.

1. ábra. A két korpuszban tapasztalt magánhangzós és mássalhangzós megnyúlások aránya

A 2. ábrán látható, hogy a két csoport esetében eltérés mutatkozik a magánhangzonyújtások preferenciájában az összes megnyúláshoz viszonyítva, csupán abban egyezik meg a két lista, hogy a legkevesebbszer az [u] hang megnyúlása fordul elő mindkettőben. Egyik sorrend sem tükrözi egyébként a spanyol nyelvben előforduló magánhangzók gyakoriságának a sorrendjét, mely a Pérez (2003) által összevetett gyakorisági listák alapján csökkenő sorrendben [e], [a], [o], [i], [u]. A magyar nyelvtanulók esetében az [i] ilyen magas előfordulása annak tudható be, hogy – a spanyolokkal ellentétben – a magyar nyelvtanulók túlságosan gyakran használják az y ([i], 'és') kötőszót hezitálásra. A spanyolok ebben az esetben inkább néma szüneteket iktatnak be, vagy [e] hanggal kitöltött szüneteket produkálnak. Nem valószínű, hogy negatív anyanyelvi transzfer okozná az [i] hang ilyen mértékű nyújtását a magyar beszélőknél; Deme és Markó (2013) tanulmánya szerint a felnőttek beszédében nem kiugróan magas az [i] hang megnyújtása.

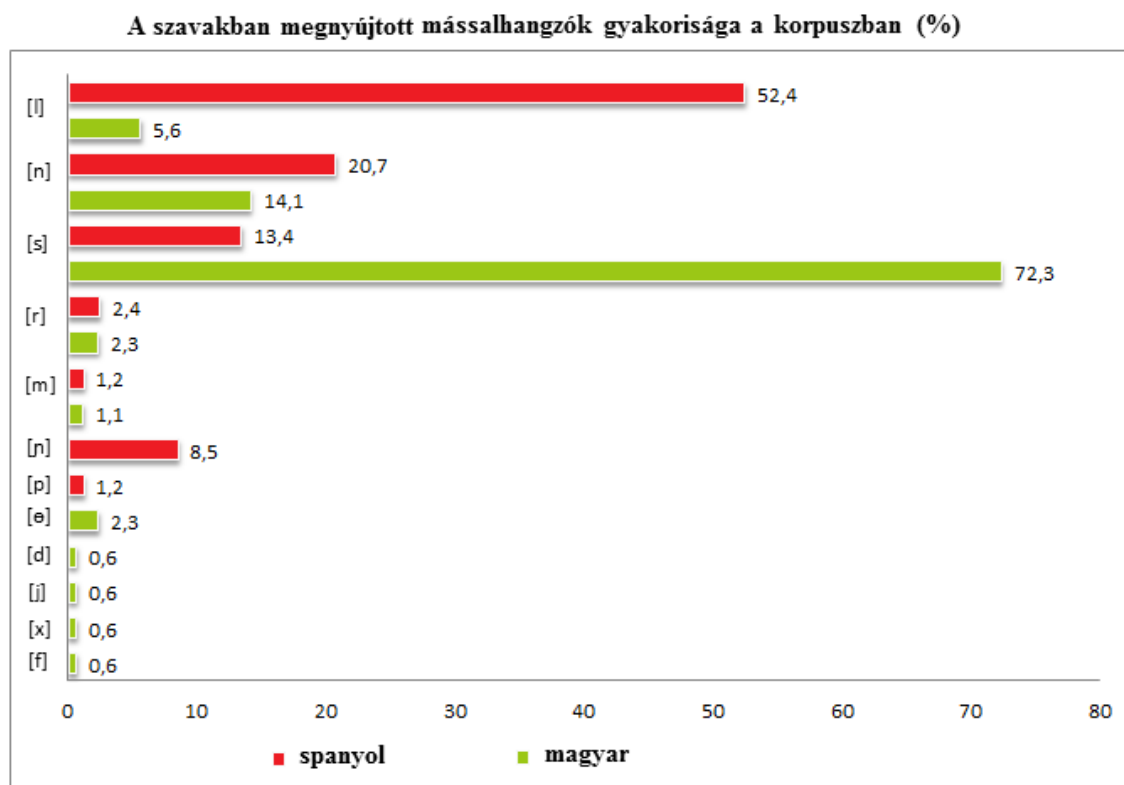
A szavakban megnyújtott magánhangzók gyakorisága a spanyol és a magyar korpuszban

2. ábra. A szavakban megnyújtott magánhangzók gyakorisága a két korpuszban (az összes megnyúláshoz viszonyítva)

A mássalhangzók tekintetében az összes megnyúláshoz viszonyítva a két korpusz első három leggyakrabban nyújtott mássalhangzója megegyezik (egyébként ez a három a spanyol nyelv leggyakrabban előforduló mássalhangzója is egyben: a leggyakoribb mássalhangzó a [s], jóval magasabb arányban fordul elő, mint a soron következő [n] és [l] [Pérez, 2003]), de a három elem egymáshoz képesti sorrendje jelentős különbségeket mutat, ahogy ezt a 3. ábrán szemléltetjük. (A közös elem az [n] hang nyújtása (második leggyakoribb a listában). A megnyújtott [s] hang a spanyolban jóval kisebb mértékben szerepel, a magyar nyelvtanulók az esetek majdnem háromnegyedében ezt a mássalhangzót nyújtották a spanyol 13,4%-hoz képest. Jellemzően a szóvégi [s]-ket nyújtották a magyarok (az összes [s] nyúlás 80%-ában), amely vagy a többes szám jeleként, vagy az egyes szám harmadik személyű idei személyragként funkcionált. A spanyol lista élén álló [l] hangot, melyet a natív mássalhangzónyújtások több mint a felében találunk, a magyarok jóval szerényebb mértékben alkalmazták megnyújtva. Különösen gyakran szerepel az [l] hang egyszótagú szó végén nyújtva a spanyol korpuszban (54-ből 44 esetben). A magyarok esetében az 52 [l]-re végződő szónál csak 2 esetben fordult elő az [l] hang nyújtása, minden más esetben az előtte lévő magánhangzót nyújtották, vagy a szót toldották meg egy (esetenként nyújtott) svával kitöltött szünettel. Így például a spanyol *el* (egyes számú hímnemű határozott névelő) nyújtásakor a spanyolok megoldása jellemzően [el:], míg a magyaroké [elə:].

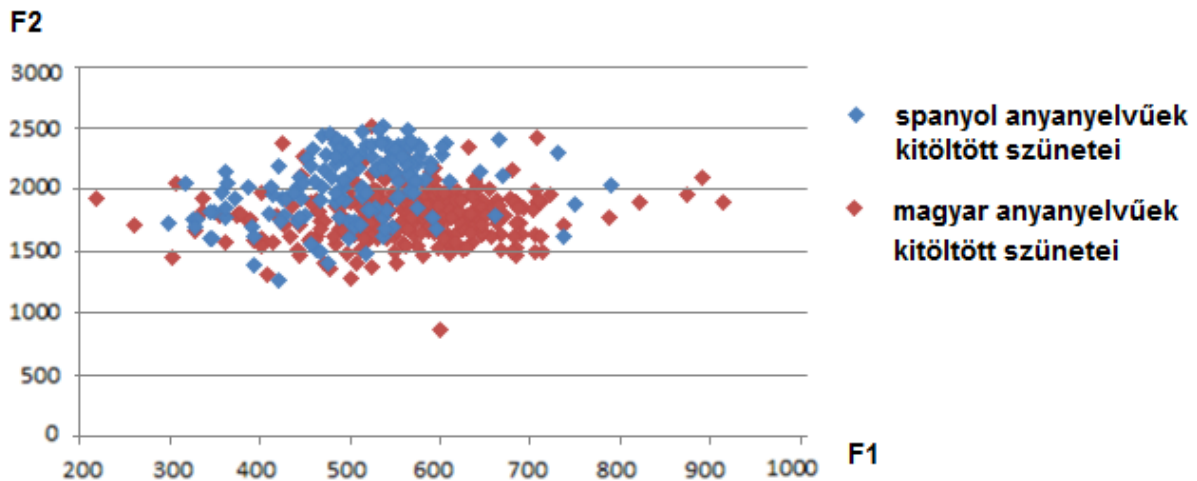
3. ábra. A szavakban megnyújtott mássalhangzók gyakorisága a két korpuszban az összes nyúláshoz viszonyítva

Ami a megnyúlások pozícióját illeti, ahogy a 2. táblázat mutatja, mindkét korpuszban a hangsúlyos szótag utáni egyik szótagra volt jellemző leginkább a nyújtás a több szótagú szavakban. Az egy szótagú szavakat is vizsgálva pedig mindkét korpuszra a szó utolsó hangjának nyújtása volt döntően a jellemző. Mivel a magyarok anyanyelvében is a felnőtt nyelvhasználók leginkább az egy szótagos szavakat és a szóvégi hangokat nyújtják meg (Deme és Markó, 2013: 24), itt nem egyértelmű, hogy a saját anyanyelv hatásaként történt ebben a pozícióban a legtöbb nyújtás, vagy a spanyol nyelvre eleve jellemző tendencia érvényesül már a nyelvtanulók beszédprodukciónak.

2. táblázat. A megnyúlások pozíciója a két korpuszban

nyújtások helyzete	spanyol	magyar
hangsúlyos szótag	17,4%	34,4%
hangsúlyos szótag előtti	8,3%	7,3%
hangsúlyos szótag utáni	74,3%	63,1%
szóvégi	80,3%	88,6%
szóközbeni	19,7%	11,4%

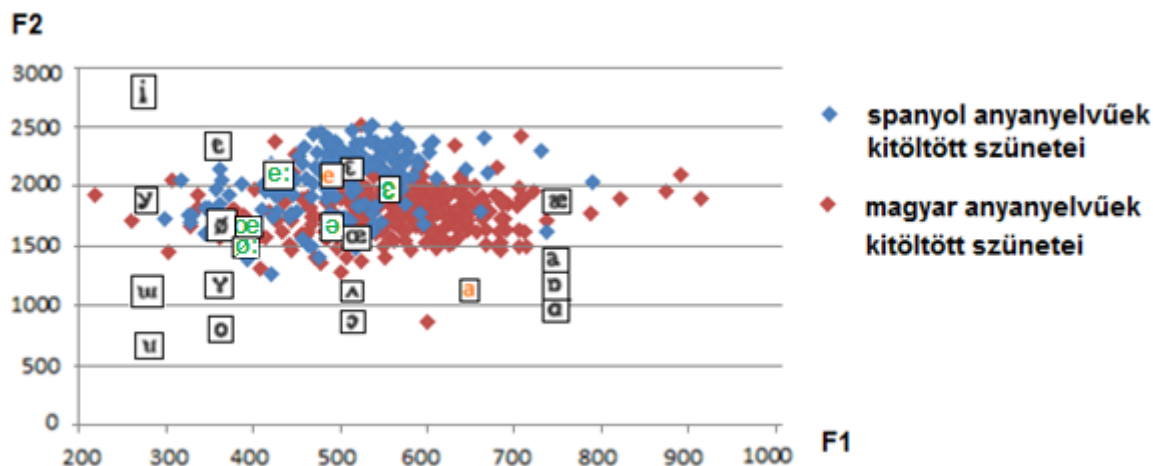
A továbbiakban a kitöltött szünetek megvalósulását vizsgáljuk a két korpuszban, melyhez az első két formáns átlagértékeit vettük alapul. A mintákban talált szünetekre jellemző magánhangzók szóródásában eltérést mutat a két korpusz, a spanyoloknál az első formánsok értéke általában alacsonyabb, a másodiké pedig magasabb, mint a magyar nyelvtanulók esetében (4. ábra).

4. ábra. A két korpusz kitöltött szüneteiben jellemző magánhangzók egy ábrán

Az 5. ábrán viszonyításképpen feltüntettük a kardinális magánhangzók helyzetét is (Delattre, et al., 1952), a magyar [e], [e:], [œ], [ø:] és [ə] magánhangzókkal (zölddel, a forrás Gósy, 2004, idézi Auszmann, 2018: 30), illetve a spanyol [e] és [a] magánhangzókkal (vörössel) kiegészítve (Quilis, 1999: 163 alapján).

A kitöltött szünetek esetében a spanyol anyanyelvűek legjellemzőbb magánhangzói a spanyol [e]-hez és a kardinális [ɛ] magánhangzóhoz, míg a magyarok esetében a magyar svához és a kardinális [œ] magánhangzóhoz közelítenek.

5. ábra. A két korpusz kitöltött szüneteinek jellemző formánszerkezete és a kardinális magánhangzók, illetve a magyar [ɛ], [e:], [œ], [ø:], [ə] és a spanyol [e] és [a] jellemző formánsértékei

A kapott eredményeink arra engednek következtetni, hogy a spanyolul tanuló, küszöbszinten álló magyarok mind a nyújtások, mind a kitöltött szünetek esetében valóban eltérő hangokat preferálnak a spanyol anyanyelvűekhez képest.

4. Összegzés és következtetések

A nyelvtanulás egyik fontos mozgatórugója lehet a tanult nyelvet anyanyelven beszélőkkel folytatott interakció, melyben a nyelvtanuló folyamatosan természetes visszajelzést kap nyelvtudásáról, hiszen amennyiben beszélgetőpartnere érthetőnek találja beszédét, a párbeszéd köztük megszakítás nélkül folytatódhat. A nyelvtanulók nem tökéletes célnyelvi kiejtése azonban még hibátlan nyelvi megformáltság mellett is ellenérzéseket válthat ki célnyelvű beszélgetőpartnereikben, és szélsőséges esetben ez akár olyan elutasítást is jelenthet, hogy az anyanyelvű beszélő feladja a társalgást, ezáltal tulajdonképpen blokkolva a nyelvelsajátítás folyamatát.

Fontosnak tartottuk tehát megvizsgálni, melyek azok a jellemzők, amelyek leginkább zavarják a spanyol anyanyelvűeket a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók spanyol kiejtésében.

Korábbi kutatásaink (Baditzné, 2019a) azt mutatták, hogy a legalább küszöbszinten álló magyar ajkú nyelvtanulók spontán spanyol beszédében a spanyol anyanyelvűek legkevésbé bizonyos hangok nem natív ejtését, a beszédtempó lassúságát, a célnyelvitől eltérő beszéddallamot, illetve a magyarok hezitálását tolerálták.

Jelen kutatásban elsősorban ez utóbbi szempontra, a hezitálás módozataira összpontosítottunk. Feltételezésünk szerint a spanyol ajkúak elutasítását az a tény okozza, azon túl, hogy a küszöbszinten álló spanyol nyelvtanulók a spanyolhoz képest gyakrabban hezitálnak, hogy a magyar ajkú nyelvtanulók hezitálásában erősen érezhető az anyanyelvi transzfer a kitöltött szünetek esetében (melyekben

a hosszan ejtett spanyol [e] helyett a magyar anyanyelvűekre inkább az elnyújtott nazálisok és svá hangok jellemzőek), és a megnyúlások sem a spanyol mintát követik.

Feltételezésünk bizonyítására két lépésben vizsgáltuk a hezitálás mintázatait, először egy 25 informánstól származó észak-spanyol korpuszban, majd egy magyar anyanyelvű spanyolt tanuló 25 főtől származó korpuszban.

Hipotézisünk beigazolódt, hiszen mind a nyúlások, mind a kitöltött szünetek tekintetében különbségeket észleltünk a spanyol és a magyar korpusz vizsgálatokor.

A nyúlások kapcsán mindkét korpuszban inkább a magánhangzók nyúlása volt a jellemző, bár a spanyol korpuszban arányában több mássalhangzós nyújtás szerepelt, mint a magyarban. Eltérés mutatkozott a magánhangzók preferenciájában: míg a spanyolok leginkább az [a] hangot, addig a magyarok legtöbbször az [i] hangot nyújtották meg. Ennek oka nem az anyanyelvi transzfer hatásában keresendő, inkább az *y* ('és') kötőszó – a spanyol korpuszhoz képest jóval gyakoribb – nyújtása állhat a háttérben. A mássalhangzók közül, bár mindkét korpuszban az [s], [n], [l] hangok nyúlása volt a leggyakoribb jelenség, míg a spanyoloknál az [l] dominált, a magyaroknál az [s]. Vélhetően a magyar ajkúak számára idegenül hatna a szóvégi [l]-ek nyújtása, hiszen ez anyanyelvükben nem megszokott nyúlásforma. A szóvégi [l]-ek megnyújtása helyett a magyarok inkább az előző magánhangzót nyújtották meg, vagy a szó után nyújtott svát ejtettek. A megnyúlások mindkét korpuszban leginkább a szavak utolsó hangját jellemezték.

A kitöltött szünetek esetén a spanyol korpuszban adatolt első és második formánsértékek alapján a spanyol [e] hanghoz esett közel a legtöbb magánhangzó, a magyaroknál ez inkább a svát jelentette.

Az eredmények alapján így megállapítható, hogy a spanyolul tanuló, legalább B1-es szinten álló magyarok a spanyolhoz képest eltérő hangokat használnak a nyújtásokban, bár a preferált szóvégi pozíció azonos. A magyar nyelvtanulók számára a kitöltött szünetek megvalósítása szinte csakis a magyar mintázat szerint történik, a spanyol [e] helyett inkább választják a magyar svá közeli hangokat.

A kapott eredmények tükrében nyelvtanári szemmel kijelenthető, hogy erre az aspektusra is érdemes külön hangsúlyt fektetni a nyelvtanítás során.

A kérdés az, hogy hogyan érhetjük el a magyar anyanyelvű spanyolul tanulóknak esetében, hogy az említett aspektusokban sikeresebb legyen a célnyelv hezitálási mintázatainak elsajátítása? Csak a célnyelvi tartózkodás oldhatja meg a problémát, vagy az osztálytermi tudatosítás és a gyakorlás is célra vezethet?

Kézenfekvő volna az immerziós nyelvtanulás mint megoldás, hiszen több tanulmány is megerősíti a célnyelvi tartózkodás pozitív hatását a kiejtésre – az eltöltött idő hosszától függetlenül (Pinar, 2016). Ugyanakkor a megakadás-jelenségek esetében a szakirodalom sem számol be minden esetben sikerről. García-Amaya (2015) vizsgálatai alapján például az immerziós környezet valóban

jóteköny hatással volt a beszéd folytonosságra és az idegen nyelvi kompetenciára, de a kitöltött szünetek számának növekedése is tapasztalható volt ezzel együtt. Kutatásaink alapján (Baditzné, megjelenés alatt) a külföldi tartózkodás valóban csökkentette a diszfluencia-jelenségek mennyiségét, viszont a kitöltött szünetek magánhangzó-színezete továbbra is a magyar svá-hoz állt közelebb.

Úgy tűnik tehát, hogy a kitöltött szünetek spanyol mintázat szerinti megvalósításához nem elegendő a külföldi tartózkodás önmagában. A kérdéssel pedig azért érdemes foglalkozni, hiszen bebizonyosodott, hogy az anyanyelvi beszélők percepciója szerint a magyar ajkú nyelvtanulók hezitálása idegennek hat és zavaró. Így fontos osztálytermi kutatásokat is végezni a témában, megfigyelni, hogy a tudatosítás milyen mértékben vezethet sikerre, hiszen a külföldi tartózkodás és az immerziós nyelvtanulás egyelőre egyébként sem mindenki számára elérhető.

Mivel kutatásaink jelenleg kizárólag észak-spanyol adatok értelmezésén alapulnak, a jövőben további vizsgálatokat javasolunk a dél-spanyol nyelvjárások (illetve a még diverzebb latin-amerikai dialektusok) feltérképezésére a hezitációs mintázatok és a megnyúlás jellegzetességeinek kapcsán.

Köszönetnyilvánítás

Szeretnénk köszönetet mondani Gaál Zoltán Kristófnak, az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola Romanisztika Nyelvészet szakos doktoranduszának, aki a rendelkezésünkre bocsátotta a korpuszhoz felhasznált felvételeket.

Irodalom

- Ausmann A.** (2018) *Magyar gyermekek magánhangzóinak akusztikai-fonetikai jellemzői. Beszéd. Kutatás. Alkalmazás.* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Baditzné Pálvölgyi K.** (megjelenés alatt) *Patrones de titubeo en el habla espontánea de estudiantes de ELE húngaros: la influencia de la estancia en el país meta. Horizontes de Linguística Aplicada.*
- Baditzné Pálvölgyi K.** (2019a) Magyar ajkú spanyol nyelvtanulók kiejtése spanyol anyanyelvűek szemével. *XXVII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus. Nyelv, kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben.* Budapest, KRE, 2019. április 15-16. Absztraktfüzet. 44.
- Baditzné Pálvölgyi K.** (2019b) Hesitation patterns in the Spanish Spontaneous Speech of Hungarian learners of Spanish. In: Eklund, R & R. Rose (eds.), *Proceedings of DiSS 2019, 12–14 September 2019.* 35–38.
- Boersma P. & D. Weenink** (2019) *Praat: Doing phonetics by computer* (version 6.0.49): [online]: <http://www.praat.org/>
- Bóna J.** (2014) Megakadásjelenségek az életkor, a nem és a beszéd típus függvényében. *Beszéd kutatás* 2014. 123–143.
- Cantero Serena, F. J.** (2019) Análisis prosódico del habla: más allá de la melodía, In: Álvarez Silva, M. R., A. Muñoz Alvarado & L. Ruiz Miyares (eds.): *Comunicación Social: Lingüística, Medios Masivos, Arte, Etnología, Folclor y otras ciencias afines.* Volumen II. Santiago de Cuba: Ediciones Centro de Lingüística Aplicada. 485–498.
- Deme A. & Markó A.** (2013) Lengthenings and filled pauses in Hungarian adults' and children's speech. In: Eklund, R. (ed.) *Proceedings of DiSS 2013, The 6th Workshop on Disfluency in Spontaneous Speech KTH Royal Institute of Technology.* Stockholm: Department of Speech Communication and Music Acoustics, Royal Institute of Technology. 21–24.

- Font-Rotchés, D. & Mateo Ruiz, M.** (2011) Absolute interrogatives in Spanish: a new melodic pattern. *Actas do VII congresso internacional da ABRALIN*. Curitiba (Brasil). 1111–1125.
- Garrido Almiñana, J. M., Laplaza, Y. & García, C. L.** (2017) La caracterización pragmática y prosódica de la vocalización „mmm” en español. In: Marrero Aguiar, V., E. Estebas Vilaplana (eds.): *Tendencias actuales en fonética experimental: Cruce de disciplinas en el centenario del Manual de Pronunciación Española (Tomás Navarro Tomás)*. Madrid: Uned. 125–129.
- García-Amaya, L.** (2015) A longitudinal study of filled pauses and silent pauses in second language speech. In: Eklund, R. (ed.) *Papers presented at Diss 2015*. Edinburgh: Queen Margaret University. 23–27.
- Gósy M.** (2002) A megakadásjelenségek eredete a spontán beszéd tervezési folyamatában. *Magyar Nyelvőr* 126. 192–204.
- Gósy M., Bóna J., Beke A. & Horváth V.** (2013) A kitöltött szünetek fonetikai sajátosságai az életkor függvényében. *Beszédkutatás* 2013. 121–143.
- Gósy M., D. Gyarmathy & Beke A.** (2017) Phonetic analysis of filled pauses based on a Hungarian-English learner corpus. *International Journal of Learner Corpus Research* 3: 2. 151–176.
- Gósy M. & Krepsz V.** (2018) Phrase-final Lengthening of Phonemically Short and Long Vowels in Hungarian Speech across Ages. In: Gósy M. & Grácsi T. E. (eds.) *Challenges in analysis and processing of spontaneous speech*. Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences. 99–126.
- Gyarmathy D.** (2017a) *Megakadásjelenségek a magyar spontán beszédben*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet.
- Gyarmathy D.** (2017b) Anyanyelvi és idegennyelvi szünettartási stratégiák. *Alkalmazott Nyelvtudomány* 2017/2. 1–18.
- Gyarmathy D., Auszmann A. & Neuberger T.** (2016) Az anyanyelvi és az idegen nyelvi spontán beszéd temporális jellemzői. *Anyanyelv-pedagógia* 9: (1). 5–19.
- Horváth V.** (2014) *Hezitációs jelenségek a magyar beszédben*. *Beszéd. Kutatás. Alkalmazás*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Machuca, M. J., Llisterri, J. & Ríos, A.** (2015) Las pausas sonoras y los alargamientos en español. Un estudio preliminar. *Revista Normas*, 5. 81–96.
- Medgyes P.** (2001) When the teacher is a non-native speaker. *Teaching pronunciation*. 429–442.
- Pérez, H. E.** (2003) Frecuencia de fonemas. *E-rthabla, Revista de tecnologías del habla* 1, http://lorien.die.upm.es/~lapiz/e-rthabla/numeros/N1/N1_A4.pdf
- Pinar, A.** (2016) Second Language Acquisition in a study abroad context: Findings and research directions. *Colomb. Appl. Linguist. J.* 18 (2). 83–94.
- Rutger Bosker, H., J. Tjiong, H. Quené, T. Sanders & N. D. de Jong** (2015) Both native and non-native disfluencies trigger listeners’ attention. In: Eklund, R. (ed.) 2014. *Papers presented at Diss 2015*. Edinburgh: Queen Margaret University. 5–8.

A tanulmány a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal ÚNKP-19-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.